

Лексика подстандарта

Том 2

Современные жаргоны и их описание

PRACE
NAUKOWE

UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 2713

Лексика подстандарта

Том 2

Современные жаргоны и их описание

под редакцией

Анны Зых и Маргариты Надель-Червиньской

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2009

Redaktor serii: Językoznawstwo Słowiańskie
Henryk Fontański

Recenzent
Jarosław Wierbiński

Publikacja będzie dostępna — po wyczerpaniu nakładu — w wersji internetowej:

Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Содержание / Spis treści

Предисловие (<i>Анна Зых, Маргарита Надель-Червиньска</i>)	7
Przedmowa (<i>Anna Zych, Margarita Nadel-Czerwińska</i>).	13

К проблеме определения языков подстандарта

<i>Петр Червинский</i> : Жаргоны и сленг в аспекте оформления лексического значения слова	21
<i>Маргарита Надель-Червиньска, Аурика Червински</i> : Русский и польский уголовные жаргоны: лексико-семантические особенности и концептуальные различия	46

Предметно-понятийный мир подстандарта

<i>Мачей Вальчак</i> : О явлении вторичной номинации в жаргоне (на примере польских и русских названий локомотивов в речи железнодорожников)	59
<i>Ewa Kapela</i> : Język młodzieży w prasie (na materiale polskich i rosyjskich czasopism młodzieżowych)	69
<i>Анна Магдесян, Маргарита Надель-Червиньска, Наталия Романенко</i> : Современные представления о партнерстве и их вербализация в молодежной речи	81

Лексика подстандарта и субкультурная система ценностей

<i>Василь Лучик</i> : Обсценизмы с индоевропейскими основами в украинском языке на общеславянском фоне	99
--	----

<i>Monika Bąk, Tatiana Kwiatkowska: System wartości i oceny na materiale odzieży i jedzenia w rosyjskim i polskim żargonie przestępczym.</i>	112
<i>Michał Akartel: Жeнщина в языковом представлении маргинальной среды (на материале русской и польской жаргонной лексики)</i>	122
<i>Katarzyna Dembska: Rola gry językowej w tworzeniu określeń prostytutek (na materiale współczesnego języka rosyjskiego).</i>	142

Проблемы лексикографического описания ненормативной лексики

<i>Аурика Червински, Маргарита Надель-Червиньска: О концепции словарей жаргонной лексики как лексиконов нового типа</i>	151
<i>Аурика Червински: «Беспредел зоны» и жесткая иерархия жаргонных номинаций (материалы словаря).</i>	162

Предисловие

Сборник *Современные жаргоны и их описание* выходит как продолжение начатого издания серии языковедческих публикаций под общим названием *Лексика подстандарта*. В связи с тем, что интерес к любым жаргонным проявлениям языка в настоящее время очень велик, но занимаются изучением этой темы среди лингвистов немногие, данная публикация, как разработка коллективно-монографического характера, с одной стороны, невелика по объему и доле участия тех авторов, кто заинтересовался проблемами жаргонов недавно, с другой, более широко представляет результаты научных исследований, проводимых уже какое-то время. Этим же объясняется также и то, что предлагаемая разработка представляет, прежде всего, сравнительно небольшой коллектив соавторов, не один год работающих в одном направлении.

Данное исследование, начатое еще в 1992 году, с 1996 года развернулось на базе кафедры русского языка Института восточнославянской филологии Силезского университета (зав. кафедрой проф. П. Червинский). Осуществлялось оно в творческом содружестве с зарубежными коллегами Научно-исследовательского центра лингвopsихологии NICOMANT (Иерусалим, Израиль), а также филологами Эрфуртского (Германия) и Гранадского (Испания) университетов. Коллективные разработки велись в нескольких основных направлениях: 1) анализ и описание жаргонной лексики разного типа; 2) составление лексикографических сводов и фондов жаргонного материала, представляющих различные фрагменты картины мира маргинальных языковых сред, прежде всего русскоязычных; 3) сопоставительный анализ жаргонов польского и русского, с перспективой привлечения субкультурного материала других языков (напр., испанского); 4) описание процессов проникновения жаргонной лексики в различные сферы современного языка, в том числе и те, которые пограничными к жаргонным узусам как таковым не являются.

В контексте первого из названных исследовательских направлений активно привлекались, в частности, аспиранты и магистранты проф. П. Червинского, а затем аспиранты и магистранты докт. филол. наук А. Зых. Среди них участники данного коллективно-монографического исследования кандидаты филол. наук М. Акартель, Т. Квятковска, магистры М. Бонк, М. Вальчак, Э. Капела и др. К участию в данном проекте были приглашены также аспиранты из России А. Магдесян (Москва), Н. Романенко (Ростов-на-Дону), работа которых отчасти отражена в предлагаемом издании. Второе направление, являющееся для остальных форм научных разработок базовым, осуществляется в содружестве с иерусалимским Центром лингвопсихологии. Исследование ведется свыше 15-ти лет, что нашло свое отражение в десятках публикаций в ряде европейских стран. Ответственные за эту часть работы канд. наук М. Надель-Червиньска, А. Червински.

В издании второго выпуска *Лексика подстандарта* принимают участие также проф. Киевского университета В. Лучик, несколько лет работавший в Институте восточнославянской филологии Силезского университета, и канд. филол. наук из Торуньского университета К. Дембска, специалист в области ненормативной лексики и постоянный участник научных конференций в Сосновце.

Предлагаемая разработка посвящена, в первую очередь, вопросам описания в русском и польском языках двух жаргонных пластов — жаргона современной молодежи и уголовного жаргона, который в российском языкознании получил также название тюремно-лагерного. И тот и другой в речевом контексте, как правило, часто переплетаются, и оба включают также в свой состав лексикон наркоманов — как таковой не получивший еще ни в Польше, ни в России должного лингвистического описания. Надо отметить, что точно так же остаются до сих пор за пределами исследовательских интересов языковедов, а потому и не различаются, либо даже вообще не фиксируются в фондах сводных словарей, так называемые «профессиональные» жаргоны, к которым следует отнести такие, как жаргон *номенклатурно-партийный* (характерная составная часть языка тоталитарного общества), специфические по лексике и словоупотреблению армейский лексикон, политический лексикон, жаргоны журналистской и артистических сред, медработников, музыкантов и пр.

К «профессиональным» лексиконам, наравне с *криминальным жаргоном* преступных групп, широко отраженном, в частности, в жаргоне тюремно-лагерном либо жаргоне представителей теневой экономики (подпольного бизнеса и черного рынка), следует также отнести жаргон проституток и сутенеров, жаргон гомосексуалистов, жаргон наркодилеров. Последний из профессиональных лексиконов включает, к примеру, черты двух пограничных жаргонов — жаргона наркоманов (потребителей) и жаргона черного рынка (поставщиков). Весь этот материал ждет своего описания — лингвистического, социологического, психологического.

Специфика лексического материала определяет своеобразие исследовательских тем и научных интересов авторов предлагаемой публикации. Не будучи коллективной монографией в привычном понимании этого слова, наш сборник, однако, создавался с учетом некоторых особенностей данного жанра. В связи с этим публикуемый материал, ориентируясь на идею коллективного авторства и такого же интереса, был организован в четыре раздела, в структурно связанном виде отображающих общую проблематику книги: Раздел 1. *К проблеме определения языков подстандарта*; Раздел 2. *Предметно-понятийный мир подстандарта*; Раздел 3. *Лексика подстандарта и субкультурная система ценностей*; Раздел 4. *Проблемы лексикографического описания ненормативной лексики*. Организация внутри каждого из разделов также передает, позволяя полнее представить, возможные подходы к столь своеобразному языковому материалу, каковым является *жаргонная лексика*.

Первый раздел сборника, *К проблеме определения языков подстандарта*, представлен двумя работами общетеоретического и, в определенной степени, координирующего характера. В статье *Жаргоны и сленг в аспекте оформления лексического значения слова* (П. Червинский) поднимается проблема различения *сленга* и *жаргонов* как самостоятельно действующих языковых систем, а именно — «языков» подстандарта. Сленг и жаргон рассматриваются при этом как специфически организованные формы речи, делаются выводы о необходимости обстоятельного изучения механизмов означивания для представления определяющих данные «языки» различий. Во второй статье, *Русский и польский уголовные жаргоны: лексико-семантические особенности и концептуальные различия* (М. Надель-Червиньска, А. Червински), рассматриваются русский и польский уголовные жаргоны как представляющие собой, на современном этапе языкового развития, смежные ареалы речевой узуальности. При этом особое внимание уделяется различиям в бытовании жаргонизмов — различиям, которые становятся заметными лишь при системном сопоставлении русскоязычного и польского материалов.

Второй раздел, озаглавленный *Предметно-понятийный мир подстандарта*, объединяет, в частности, публикации, посвященные жаргонным явлениям, актуальным для современной разговорной речи (устной и письменной). В статье *О явлении вторичной номинации в жаргоне (на примере польских и русских названий локомотивов в речи железнодорожников)* (М. Вальчак) на материале профессионального лексикона (жаргона) железнодорожников рассматриваются характерные для него явления вторичной номинации лексем, относящихся в литературном языке к лексико-понятийным группам «названия животных», «имена собственные», «названия национальностей», «названия неодушевленных предметов». При этом делается вывод о том, что ведущую роль — как в польском, так и в русском железнодорожном жаргоне — играет *метафора*, о чём свидетельствует большое количество лек-

сем, мотивируемых вторично с помощью ассоциаций и сравнений, лежащих в основе метафорических переносов. В статье *Молодежный жаргон в прессе (на материале русских и польских журналов для молодежи)* (Э. Капела), поднимается вопрос об особенностях использования *молодежного сленга* в современной польской и российской прессе, адресованной тем, кому еще нет тридцати, рассматриваются функции этого сленга в журналистских текстах, сходные с бытованием его элементов в разговорной речи. В статье *Современные представления о партнерстве и их вербализация в молодежной речи* (А. Магдесян, М. Надель-Червиньска, Н. Романенко) представлены собранные авторами материалы к *словарю современного молодежного жаргона*, отражающие систему партнерских отношений в России в среде молодых людей 22—30-ти лет, как правило, со средним, среднетехническим и незавершенным высшим образованием. Подобная подстандартная лексика характерна, в первую очередь, для заводской и фабричной, т.е. так называемой рабочей, молодежи, в связи с чем словарями жаргонов и молодежного сленга, как правило, не учитывается.

Третий раздел, *Лексика подстандарта и субкультурная система ценностей*, включает в себя публикации, в которых авторы по-разному и с различных позиций подходят к лексическим единицам жаргонов, словарными изданиями уже зафиксированным. Рассматриваются, в частности, проблемы жаргонной синонимии и возможные подходы к составлению и описанию в будущем соответствующим образом организованных и ориентированных словарных фондов. Открывает раздел теоретическое исследование *Обсценности с индоевропейскими основами в украинском языке на общеславянском фоне* (В. Лучик), в котором, на основе анализа древнейших названий половых признаков обоих полов, выводятся принципы словообразовательного контекста обсценной — подстандартной — лексики тех же корней в современном русском и украинском языках. Употребление таких лексем характерно, прежде всего, для речи носителей маргинальных жаргонов. В статье под названием *Система ценностей и оценок на материале названий одежды и пищи (в русском и польском уголовных жаргонах)* (М. Бонк, Т. Квятковска) анализируется лексический материал двух больших тематических групп языка криминальной среды, отражающих потребность человека в предметах одежды и пище, а также потребность в общении в том виде, в каком это типично для зон заключения. В статье *Женщина в языковом представлении маргинальной среды (на материале русской и польской жаргонной лексики)* (М. Акартель) рассматриваются семантические совпадения и отличия в тематических группах польского и русского аргю, характерные для языка представителей маргинальных сред. Также как и в последующей работе, под названием *Роль языковой игры в формировании определений проституток и женщин лёгкого поведения (на материале современного русского языка)* (К. Дембска), здесь исследуются польские и русские определения проститу-

ток, женщин легкого поведения, часто являющиеся, как названия, следствием языковой игры. Отмечается при этом стилистическое и эмоциональное разнообразие таких выражений.

Четвертый раздел, *Проблемы лексикографического описания ненормативной лексики*, в своей первой, теоретической, части посвящен представлению возможных подходов к описанию фондов различных жаргонов и составлению соответствующих словарей, а во второй, своего рода иллюстративной, — характеристике материала словаря лексем, характеризующих человека в уголовном жаргоне России. При этом, что показательно и обращает внимание на себя как особенность, одни из таких единиц образуются от имен собственных, названий национальностей (этнонимов) и т.п., в то время как другие и образованные иначе, выполняют в употреблении аналогичные функции. Первая тема разрабатывается в статье *О концепции словарей жаргонной лексики как лексиконов нового типа* (А. Червински, М. Надель-Червиньска), вторая — в работе *«Беспредел зоны» и жесткая иерархия жаргонных номинаций (материалы словаря)* (А. Червински). И та и другая из предлагаемых разработок отражает выводы из совместных польско-израильских исследований русскоязычных жаргонов.

Предлагаемый выпуск коллективно-монографических разработок *Лексика подстандарта. Современные жаргоны и их описание* в первую очередь может представлять интерес для филологов — славистов, русистов и полонистов, преподавателей и студентов языковых специальностей. Он может быть интересен также более широкому кругу читателей — всем тем, кто интересуется проблемами несоответствия современной разговорной речи общепринятым языковым нормам. Поскольку анализируемым материалом является лексика, характерная для маргинальных сфер (криминальной, наркоманской, несоциализированной молодежной), предлагаемые работы могут заинтересовать не только филологов, но и представителей других специальностей — юристов, медиков, психологов, культурологов, социологов, педагогов, а также тех, кто работает в правоохранительных учреждениях и занимается проблемами ресоциализации.

Маргарита Надель-Червиньска, Анна Зых

Przedmowa

Zbiór *Współczesne żargonny i ich opis* jest kontynuacją serii publikacji językoznawczych, które w zamyśle autorów będą ukazywać się pod wspólnym tytułem *Лексикана подстандарта* (Tom pierwszy: *Проблемы описания разговорной речи* ukazał się w 2007 roku). Wprawdzie zainteresowanie żargonami w chwili obecnej jest dość duże, jednakże ich analizą i opisem zajmują się tylko nieliczni badacze języka. Wąski jest także krąg autorów, których prace znalazły się w prezentowanym tomie. Są to, z jednej strony, młodzi badacze, którzy tą problematyką zainteresowali się stosunkowo niedawno, z drugiej zaś — naukowcy, którzy już od dłuższego czasu prowadzą badania w tym zakresie.

Prace nad żargonami zostały zapoczątkowane w Zakładzie Języka Rosyjskiego (kierowanym przez prof. dr. hab. Piotra Czerwińskiego) Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego już w 1992 roku, jednakże ich rozwój nastąpił po 1996 roku. Badania prowadzone były we współpracy z uczonymi z Naukowo-Badawczego Centrum Psycholingwistyki NICOMANT (Jerozolima, Izrael) oraz uniwersytetów w Erfurcie (Niemcy) i Granadzie (Hiszpania). Miały one charakter wieloaspektowy i dotyczyły następujących zagadnień szczegółowych: 1. Analiza i opis słownictwa żargonowego. 2. Gromadzenie leksyki żargonowej (głównie rosyjskiej), prezentującej różne fragmenty językowego obrazu świata rozmaitych środowisk marginesu społecznego. 3. Analiza porównawcza polskiego i rosyjskiego żargonu, zakładająca uwzględnienie materiału językowego subkultur innych narodowości (np. żargonny języka hiszpańskiego). 4. Opis procesów przenikania leksyki żargonowej do innych sfer współczesnego języka, w tym również do tych, które nie graniczą z żargonem.

W pracach nad pierwszym z tych zagadnień aktywnie uczestniczyli doktoranci i magistranci prof. dr. hab. P. Czerwińskiego i dr hab. A. Zych. Wśród nich

byli także autorzy prac zamieszczonych w niniejszej publikacji — dr M. Akartel, dr T. Kwiatkowska, mgr M. Bąk, mgr E. Kapela, mgr M. Walczak i inni. Do udziału w projekcie zapraszeni byli również doktoranci z Rosji: A. Magdesjan (Moskwa) i N. Romanienko (Rostów nad Donem).

Druga grupa zagadnień — stanowiąca niejako podstawę i punkt wyjścia do dalszych badań — opracowana została we współpracy z naukowcami z Naukowo-Badawczego Centrum Psycholingwistyki NICOMANT w Izraelu. Wspólne badania prowadzone są już od 15 lat, a ich wyniki prezentowane były w wielu publikacjach, które ukazały się w kilku krajach europejskich. Osobami odpowiedzialnymi za tę część prac są M. Nadel-Czerwińska i A. Tchervinsky. Wśród badaczy, których prace zamieszczone zostały w niniejszym tomie znajdują się również: prof. dr hab. V. Luchy, przez kilka lat związany z Instytutem Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego, oraz dr K. Dembska z Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu, znawczyni leksyki podstandardów językowych.

Niniejsze opracowanie poświęcone jest przede wszystkim problemom opisu dwóch polskich i rosyjskich żargonów — żargonu młodzieżowego i żargonu przestępczego, który w rosyjskiej tradycji lingwistycznej nazywany jest również żargonem więziennie-oboazowym. Żargony te często przeplatają się i krzyżują. W skład obu wchodzi słownictwo narkomanów, które ani w Rosji, ani w Polsce nie doczekało się jeszcze pełnego opisu lingwistycznego. Należy odnotować, że poza kręgiem zainteresowań językoznawców znajdują się żargony niektórych grup zawodowych, m.in. żargon partyjny (typowa część składowa języka społeczeństwa totalitarnego), specyficzny ze względu na warstwę leksykalną i użycie słownictwa żargon wojskowy, leksykon polityczny, żargon środowiska dziennikarskiego i artystycznego, żargon pracowników medycznych, muzyków itp. Najczęściej wcale się ich nie wyróżnia i nie uwzględnia w zbiorczych opracowaniach leksykograficznych.

Do żargonu „grup zawodowych” należałoby zaliczyć — na równi z żargonem kryminalnych grup przestępczych, pozostającym w ścisłym związku między innymi z żargonem więziennie-oboazowym oraz z żargonem przedstawicieli szarej strefy ekonomicznej (podziemia biznesowego i czarnego rynku) — żargon prostytutek i sutenerów, homoseksualistów oraz dealerów narkotykowych. W leksykonie tego ostatniego żargonu odnajdujemy słownictwo typowe dla dwóch innych, pośrednich żargonów — żargonu narkomanów (odbiorców) i czarnego rynku (dostawców). Zjawiska te nie doczekały się jeszcze opisu lingwistycznego, socjologicznego i psychologicznego.

Specyfika materiału leksykalnego uwarunkowała dobór tematów i problematyki badawczej niniejszej publikacji. Prezentowany tom nie jest wprawdzie zbiorowym opracowaniem monograficznym *sensu stricto*, jednakże w toku jego realizacji starano się uwzględnić cechy charakterystyczne dla tego gatunku. Miało to swój wpływ na podział zawartego w tomie materiału i kompozycję całości. Opra-

cowanie składa się z czterech części zatytułowanych: Rozdział 1: *Próba definicji języków podstandardu*; Rozdział 2: *Świat przedmiotowo-pojęciowy podstandardu*; Rozdział 3: *Leksyka podstandardu a subkulturowy system wartości*; Rozdział 4: *Problemy słownikowego opisu leksyki nienormatywnej*. Taki układ daje możliwość zaprezentowania różnych podejść badawczych do tak niejednorodnego materiału, jakim jest słownictwo żargonowe.

W skład pierwszego rozdziału *Próba definicji języków podstandardu* wchodzi dwa opracowania teoretyczne mające charakter wprowadzający i porządkujący. W artykule *Żargony i slang a znaczenie leksykalne wyrazu* P. Czerwiński podejmuje próbę odróżnienia slangu od żargonu. Autor uznaje je za samodzielne systemy językowe, które nazywa językami podstandardu i rozpatruje jako specyficznie zorganizowaną formę mowy. Jego zdaniem w celu wykazania różnic między omawianymi „językami” niezbędne jest dokładne zbadanie mechanizmów nominacji. Drugi artykuł: *Rosyjski i polski żargon przestępczy: właściwości leksykalno-semantyczne i różnice konceptualne* poświęcony jest analizie rosyjskiego i polskiego żargonu przestępczego. Według autorek (M. Nadel-Czerwińska i A. Chervinsky) żargony te cechuje pewne podobieństwo i duża zbieżność zjawisk językowych. Różnice w funkcjonowaniu żargonizmów w języku polskim i rosyjskim można zaobserwować jedynie dzięki konfrontacji rosyjskiego i polskiego materiału językowego.

Na rozdział drugi, zatytułowany *Świat przedmiotowo-pojęciowy podstandardu*, składają się publikacje poświęcone opisowi tych zjawisk językowych, które są charakterystyczne także dla współczesnego języka potocznego w jego ustnej i pisemnej formie. W artykule *Zjawisko wtórnej nominacji w żargonie (na przykładzie polskich i rosyjskich nazw lokomotyw w żargonie pracowników kolei)* M. Walczak rozpatruje zjawisko wtórnej nominacji nazw lokomotyw i wagonów, funkcjonujących w żargonie pracowników kolei. Jednostki te w języku ogólnym wchodzi w skład następujących grup leksykalno-semantycznych: „nazwy zwierząt”, „imiona własne”, „nazwy narodowości”, „nazwy przedmiotów”. Autor dochodzi do wniosku, że w procesie tym ogromną rolę odgrywa metafora, o czym świadczy największa frekwencja leksemów motywowanych wtórnie poprzez skojarzenia i porównanie. Z kolei E. Kapela w artykule *Język młodzieży w prasie (na materiale polskich i rosyjskich czasopism młodzieżowych)* zajmuje się specyfiką slangu młodzieżowego w polskich i rosyjskich czasopismach, adresowanych do odbiorców poniżej 30. roku życia, omawia jego rolę i funkcje w tekstach publicystycznych oraz podobieństwo funkcjonowania leksyki slangowej i potocznej. W artykule *Współczesne pojęcie partnerstwa i jego werbalizacja w języku młodzieży* (A. Magdesjan, M. Nadel-Czerwińska, N. Romanenko) zaprezentowany został zgromadzony przez autorki materiał do słownika współczesnego żargonu młodzieżowego, obrazujący system stosunków partnerskich w Rosji w środowisku ludzi w wieku 22—30 lat z wykształceniem średnim, technicznym średnim i niepełnym wyższym. Jest to słownictwo charakterystyczne przede wszystkim dla

osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach i fabrykach, z zasady nieuwzględniane w słownikach żargonów.

Rozdział trzeci obejmuje publikacje, których autorzy prezentują często odmienne podejścia badawcze i z różnych pozycji analizują tę warstwę słownictwa żargonowego, która została już odnotowana przez słowniki. Omawiają m.in. takie zjawiska, jak synonimia w żargonie oraz zwracają uwagę na różnorodne możliwości opracowywania, klasyfikacji i opisu zasobów słownikowych. Tę część opracowania otwiera artykuł *Obscenizmy z indoeuropejskimi podstawami w języku ukraińskim na tle ogólnosłowiańskim*, w którym autor (V. Luchyuk) analizuje najstarsze nazwy męskich i żeńskich organów płciowych, zaliczanych obecnie do słownictwa żargonowego środowisk marginesu społecznego, omawia ich budowę i funkcjonowanie we współczesnym języku rosyjskim i ukraińskim. W kolejnym artykule zatytułowanym *System wartości i oceny na materiale odzieży i jedzenia w rosyjskim i polskim żargonie przestępczym* autorki (M. Bąk, T. Kwiatkowska) poddały analizie należący do żargonu środowisk kryminalnych materiał leksykalny dwóch dużych grup tematycznych, które odzwierciedlają podstawowe potrzeby człowieka, takie jak jedzenie i odzież. Wysznuły tezę, że żargon przestępczy odzwierciedla system wartości i ocen jego użytkowników. Artykuł M. Akartela *Kobieta na poziomie marginesu społecznego (na materiale rosyjskich i polskich żargonizmów)* poświęcony jest żargonizmom nazywającym kobietę z punktu widzenia roli, jaką pełni w społeczeństwie (matka, żona, kochanka, pracownica itd.). Autor podejmuje próbę określenia zarówno podobieństw, jak i różnic w semantyce i składzie wyłonionych grup tematycznych, należących do polskiego i rosyjskiego żargonu środowisk marginesu społecznego. K. Dembska w artykule *Rola gry językowej w tworzeniu określeń prostytutek i kobiet lekkich obyczajów (na materiale współczesnego języka rosyjskiego)* omawia polskie i rosyjskie nazwy prostytutek i kobiet lekkich obyczajów, powstające najczęściej jako efekt gry językowej. Zwraca również uwagę na różnorodność stylistyczną i emocjonalną analizowanych nazw.

W pierwszej, teoretycznej części rozdziału czwartego, który jest zatytułowany *Problemy słownikowego opisu leksyki nienormatywnej*, omówione zostały różne sposoby opisu zasobu leksykalnego żargonów oraz zasady budowy słowników. Część druga z kolei ma charakter ilustracyjny i zawiera opis jednostek leksykalnych, wchodzących w skład *Słownika leksemów charakteryzujących człowieka w rosyjskim żargonie przestępczym*. Bez względu na to, czy leksemy te tworzone są od imion własnych, nazw narodowości (etnonimy), czy też ich powstanie jest efektem innych zabiegów słotwórczych, w procesie mówienia pełnią one analogiczną funkcję. Pierwsze z zagadnień omawiane jest w artykule A. Tchervinsky i M. Nadel-Czerwińskiej *O koncepcji słowników leksyki żargonowej jako słowników nowego typu*, drugie natomiast w pracy „*Bezkrzes zony*” i *bezwzględna hierarchia nazw w żargonie (Materiał słownikowy)* autorstwa A. Tchervinsky. W obu opracowaniach zawarte są wnioski wpływające z prowadzonych wspólnie ze stroną izraelską prac nad żargonami rosyjskimi.

Tom adresowany jest przede wszystkim do językoznawców — rusycystów, polonistów i slawistów oraz do wykładowców i studentów zajmujących się tą problematyką. Opracowanie może także zainteresować osoby prowadzące badania nad mową potoczną w jej relacji do normy językowej. Ponieważ obiektem badań jest leksyka środowisk marginesu społecznego (środowisko kryminalistów, narkomanów, trudnej młodzieży), zaprezentowane w zbiorze prace mogą wzbudzić zainteresowanie nie tylko filologów, ale również przedstawicieli innych dziedzin — prawników, lekarzy, psychologów, kulturoznawców, socjologów, pedagogów oraz osób, które pracują w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i zajmują się resocjalizacją.

Margarita Nadel-Czerwińska, Anna Zych

Redaktor: *Olga Nowak*

Redaktor techniczny: *Małgorzata Pleśniar*

Korektor: *Urszula Widacha*

Copyright © 2009 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1820-2

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 11,75. Ark. wyd. 13,0. Papier offset. kl. III,
90 g Cena 20 zł

Skład i łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław